

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
	N° 236		
Session de 1936-1937	SEANCE du 21 avril 1937	VERGADERING van 21 April 1937	Zittingsjaar 1936-1937

PROJET DE LOI
sur la protection du titre et de la profession
d'architecte.

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

Revendications et propositions antérieures.

En 1924 déjà, une proposition de loi était déposée sur le bureau de la Chambre, relativement à la création du diplôme d'architecte et à l'exercice de la profession. Elle était signée par MM. Wauwermans, Buyl et Fischer.

Elle fut reprise telle quelle en 1925 par MM. Wauwermans, Buyl, de Géradon et Destrée.

Les auteurs s'exprimaient ainsi dans les développements présentés :

« L'intérêt public — que l'on ne s'affraie pas de cette affirmation — non moins que l'intérêt privé, les intérêts de tous ceux qui construisent ou font construire, justifie l'institution du diplôme d'architecte.

» Il n'est point indifférent que le premier venu dépourvu de toute connaissance, de toute pratique, se déguisant sous un titre qui le présente comme maître en l'art de la construction, puisse ériger des constructions souvent de considérable importance.

» Il ne suffit pas que les Codes civil et pénal fixent des responsabilités et édictent des peines contre celui dont l'ignorance, l'incurie, la négligence créent le vice dont le bâtiment sera infecté et qui souvent sera cause de blessures et de mort. Les sanctions seront trop souvent illusoires.

» A l'heure présente, l'art de l'architecte a des rapports étroits avec les plus graves problèmes d'économie générale, d'hygiène, d'esthétique.

» Il est indispensable que nous ayons une « politique de l'architecture » basée sur des règles et des principes

ONTWERP VAN WET
op de bescherming van den titel en van het beroep
van architect.

MEMORIE VAN TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Vroegere eischen en voorstellen.

Reeds in 1924 werd bij het bureau der Kamer een wetsvoorstel ingediend betreffende het instellen van het diploma en het uitöefenen van het beroep van architect. Het was ondertekend door de heeren Wauwermans, Buyl en Fischer.

Het werd zonder wijzigingen in 1925 overgenomen door de heeren Wauwermans, Buyl, de Géradon en Destrée.

De indieners drukten zich als volgt uit in hun toelichting :

« Het invoeren van het diploma van bouwmeester wordt ten volle gerechtvaardigd door het algemeen belang, zoowel als door het privaat belang en door het belang van al degenen die bouwen of doen bouwen, zonder dat men zich om die bewering hoeft te verschrikken.

» Het is niet onverschillig dat de eerste de beste, zonder kennis van het vak, zonder praktijk, die zich voordoet met een titel die hem doorgaan als een meester in de bouwkunst, soms zeer belangrijke gebouwen kunnen oprichten.

» Het volstaat niet dat het Burgerlijk Wetboek en het Strafwetboek verantwoordelijkheden bepalen en straffen uitvaardigen tegen hem wiens onwetendheid, zorgeloosheid, onachtzaamheid de oorzaak zijn van het gebrek waarvan het gebouw zal aangedaan zijn en dat vaak verwonding en dood zal verwekken. De sancties zullen al te dikwijls nietsbeduidend zijn.

» Op dit oogenblik, heeft de kunst van den bouwmeester nauwe betrekkingen met de meest ernstige vraagpunten van algemene economie, van volksgezondheid, van esthetiek.

» Het is onontbeerlijk dat wij « eene politiek der bouwkunst » hebben, gegrond op regelen en beginselen betref-

» concernant le choix, l'emploi des matériaux, les meilleures et les moins coûteuses méthodes de construction :
» L'architecte doit être un économiste.

» L'art du constructeur doit s'inspirer — voire subir — l'indispensable dépendance — des obligations de la salubrité et de l'hygiène; il ne peut suffire à cet égard qu'il satisfasse, sans plus, aux règlements des pouvoirs publics. L'architecte doit être un hygiéniste.

» Enfin, il ne peut appartenir à quiconque de construire sans aucun souci d'art, de défigurer nos villes et nos campagnes. L'architecte doit avoir des qualités d'artiste.

» Il convient de pouvoir écarter les non-valeurs et d'établir une barrière devant ceux qui estiment pouvoir s'intituler architectes parce qu'ils ont quelques rudiments du dessin, et sont par ailleurs étrangers de toutes les autres sciences. »

Et plus loin :

» Le diplôme doit être un diplôme légal et non un simple diplôme professionnel ; il doit avoir la même autorité qu'un diplôme universitaire.

» Le droit de porter le titre et d'exercer la profession d'architecte doit être réservé aux seuls diplômés.

» Le droit au titre d'avocat a été consacré par la loi du 30 août 1913.

» L'art de guérir est réglementé par celle du 12 mars 1818.

» La profession d'architecte sera soumise à des règles analogues. »

Le Gouvernement, dans la déclaration qu'il faisait le 29 mars 1935, envisageait la réorganisation de la structure interne du pays et s'exprimait ainsi :

» Au point de vue social, nous pousserons à l'organisation graduelle des professions et nous envisageons de confier à certains organismes émanant de ces professions ainsi organisées, certains pouvoirs réglementaires, dans les limites et aux fins économiques ou sociales poursuivies par la profession. »

Le Gouvernement a cru devoir faire droit aux revendications déjà fort anciennes des architectes qui réclament la protection du titre et de la profession. Cette protection peut se motiver, en ordre principal, par les nécessités qu'imposent :

- 1° la sécurité des habitants;
- 2° l'hygiène des habitations;
- 3° le souci de l'esthétique des constructions;
- 4° la collaboration à la conservation du patrimoine artistique du pays;
- 5° la défense des capitaux investis dans les constructions par le maître de l'ouvrage.

Il semble urgent de protéger légalement l'exercice de

» fende de keus, het gebruik der bouwstoffen, de beste en de minst kostende bouwmethodes. De bouwmeester moet een economist zijn.

» De kunst van den bouwer moet hare ingeving zoeken bij — zelfs de onontbeerlijke afhankelijkheid ondergaan van — de vereischten der openbare gezondheid en der hygiëne; daartoe kan het niet volstaan dat zij, zonder meer voldoet aan de reglementen der openbare machten. De bouwmeester moet een hygiënist zijn.

» Eindelijk, mag hij niet vrijgelaten worden te bouwen zonder aanziën der kunst, onze steden en dorpen onooglijk te maken. De bouwmeester moet hoestanigheden van een kunstenaar bezitten.

» Het is noodig dat men de onwaarden kunne verwijderen en een slagboom opslaan voor hen die meenen zich bouwmeesters te mogen doen noemen, omdat zij wat tekenen kunnen en, daarbuiten, geen andere wetenschap bezitten. »

En verder :

» Het diploma moet zijn een wettelijk diploma en niet een eenvoudig beroepsdiploma; het moet hetzelfde gezag bezitten als een hogeschooldiploma.

» Het recht om het beroep van bouwmeester uit te oefenen en den titel er van te dragen moet aan de enkel gediplomeerden worden voorbehouden.

» Het recht op den titel van advocaat werd bekrachtigt bij de wet van 30 Augustus 1913.

» De geneeskunst wordt geregeld door die van 12 Maart 1818.

» Het beroep van bouwmeester zal aan gelijkaardige re-gelen worden onderworpen. »

In haar verklaring op 29 Maart 1935, nam de Regeering de reorganisatie van den inwendigen bouw van het land in overweging, waarbij zij de volgende bewoordingen gebruikte :

» Op maatschappelijk gebied, zullen wij de trapsgewijze inrichting der beroepen aanmoedigen en wij nemen ons voor, een zekere verordenende bevoegdheid aan sommige organismen, die van de derwijze ingerichte beroepen uitgaan, toe te vertrouwen binnen de perken en met het oog op de economische en maatschappelijke oogmerken waarnaar door het beroep gestreefd wordt. »

De Regeering heeft gemeend aan de reeds sedert lang gestelde eischen der architecten, die de bescherming van den titel en van het beroep van architect vragen, recht te moeten laten wedervaren. Deze bescherming kan hoofdzakelijk gewettigd worden door de noodwendigheden :

- 1° van de veiligheid der bewoners;
- 2° van de hygiëne der woningen;
- 3° van de bezorgdheid om de aesthetiek der woningen;
- 4° van de medewerking tot het behoud van het artistiek bezit van het land;
- 5° van de verdediging der kapitalen, die door den meester van het werk in de gebouwen belegd zijn.

Het blijkt dringend noodzakelijk de uitoefening van dit

cette profession, en vue de parer aux conséquences désastreuses que peut présenter le caractère actuel du marché immobilier.

Situation dans les pays étrangers.

La Belgique n'est pas seule d'ailleurs à entrer dans cette voie. Plusieurs pays l'ont précédée, d'autres s'apprêtent à la suivre.

En Allemagne, la profession ne peut être exercée que par les architectes admis à la Chambre d'Empire des Beaux-Arts. La Fédération des architectes allemands a tout pouvoir de contrôle sur les agissements des dits architectes et peut même demander leur exclusion de la profession pour incompétence ou infraction aux règles de discipline de la corporation.

En Autriche, les architectes et les ingénieurs sont visés par le décret de 1913 sur les techniciens civils autorisés. Le décret du 27 décembre 1924 a introduit une distinction entre les techniciens civils s'occupant de superstructure. Ceux-ci se répartissent, d'une part, en ingénieurs civils pour les superstructures, et en architectes civils. L'activité de ces derniers doit se limiter à l'élaboration d'études et de projets définitifs, et, de plus, à diriger et surveiller l'exécution des travaux techniques, mais il leur est interdit d'en entreprendre directement l'exécution.

En Espagne, l'article 1er du décret de 1929 dispose que seules les personnes possédant le titre universitaire d'architecte peuvent désormais exercer cette fonction. De plus, un décret de décembre 1929 a subordonné l'exercice de la profession à l'affiliation à un collège d'architectes. Le titre est protégé par l'article 349 de la loi relative aux titres d'enseignement supérieur.

En Grande-Bretagne, la loi du 31 juillet 1931 protège le titre « Registered architect », mais non point la dénomination professionnelle d'architecte, dont l'emploi reste libre. Cette loi donne en outre aux « Registered architects » une manière de statut commun. L'étude d'une protection définitive est actuellement en cours.

En Grèce, la loi du 7 mai 1930 réglemente la profession d'architecte et en interdit l'exercice à quiconque n'est pas muni d'un diplôme d'architecte de la Haute Ecole polytechnique ou d'une école étrangère analogue. Le titre est également protégé.

En Hongrie, la profession d'architecte est réglementée au même titre que celle d'ingénieur par la loi du 24 mars 1923 et le titre d'architecte est protégé.

En Italie, la réglementation professionnelle des architectes est régie par les lois des 24 juin 1923 et 3 avril 1926. A la base de l'organisation professionnelle, se trouve l'inscription au registre professionnel. Pour figurer sur ce registre, il faut avoir subi l'examen d'Etat pour l'exercice de la profession d'architecte. D'autre part, le titre est protégé par la loi de 1923 et appartient exclusivement à ceux qui ont obtenu les diplômes correspondants des éta-

beroep wettelijk te beschermen, ten einde de rampspoedige gevolgen te voorkomen die kunnen voortspruiten uit het huidig karakter der verhandelingen inzake onroerende goederen.

Toespan in het buitenland.

België is trouwens niet het eenige land, dat dien weg opgaat. Verschillende landen hebben hem getoond en andere zullen weldra volgen.

In Duitsland mag het beroep slechts worden uitgeoefend door de architecten, die in de Rijkskamer voor Schoone Kunsten werden opgenomen. Het Verbond der Duitsche architecten heeft alle recht van toezicht op de handelingen van bedoelde architecten en mag zelfs hun uitsluiting uit het beroep vragen wegens onbevoegdheid of inbreuk op de regelen der tucht van de corporatie.

In Oostenrijk, zijn de architecten en ingenieurs het voorwerp van het decreet van 1913 op de geautoriseerde burgerlijke technici. Het decreet van 27 December 1924 heeft een onderscheid ingevoerd tussen de burgerlijke technici, die zich met superstructuur bezighouden. Deze worden ingedeeld in burgerlijke ingenieurs voor de superstructuren eenerzijds, en burgerlijke architecten, anderzijds. De werkzaamheid van laatstgenoemden moet beperkt blijven tot het opmaken van studies en definitieve ontwerpen, en bovendien tot de leiding van en het toezicht over de uitvoering der technische werken; het is hun evenwel verboden de uitvoering ervan rechtstreeks aan te nemen.

In Spanje, bepaalt het eerste artikel van het decreet van 1929 dat alleen de personen met den universitaire titel van architect voortaan dit beroep mogen uitoefenen. Verder heeft een decreet van December 1929 de uitoefening van het beroep afhankelijk gemaakt van de toetreding tot een genootschap van architecten. De titel wordt beschermd door artikel 349 der wet betreffende de titels van hoger onderwijs.

In Engeland, beschermt de wet van 31 Juli 1931 den titel van « Registered architect », doch niet de beroepsbenaming van architect, die vrij mag gebruikt worden. Deze wet geeft verder aan de « registered architects » een soort gemeenschappelijk statuut. Het vraagstuk der definitieve bescherming is op dit ogenblik in studie genomen.

In Griekenland, heeft de wet van 7 Mei 1930 het beresp van architect geregeert en de uitoefening ervan verboden aan al wie niet in het bezit is van een diploma van architect der Hoogere Polytechnische School of van een soort gelijke buitenlandsche school. De titel wordt eveneens beschermd.

In Hongarije, is het beroep van architect evenals dat van ingenieur gereglementeerd door de wet van 24 Maart 1923 en wordt de titel van architect beschermd.

In Italië, wordt de regeling van het beroep van architect beheerscht door de wetten van 24 Juni 1923 en 3 April 1926. Ten grondslag aan de beroepsorganisatie, ligt de inschrijving in het beroepsregister. Om daarin opgenomen te kunnen worden, moet men het Staatsexamen voor de uitoefening van het beroep van architect hebben afgelegd. Verder wordt de titel beschermd door de wet van 1923; hij mag alleen gevoerd worden door hen die de overeen-

blessments d'enseignement supérieur, autorisés à les délivrer.

En Pologne, le décret du Président de la République du 16 février 1928 n'accorde le droit d'effectuer des travaux d'architecture qu'aux personnes munies de diplômes et protège le titre d'ingénieur architecte délivré par les écoles techniques supérieures de l'Etat.

En Roumanie, le décret royal du 29 novembre 1932 prévoit l'établissement d'un corps d'architectes. Cette loi a lié la possession d'un titre à l'exercice de la profession.

En Tchécoslovaquie, la profession d'architecte est protégée par le décret de 1913 en tant qu'elle se rapporte aux techniciens civils autorisés à exercer l'architecture.

En Yougoslavie, une certaine réglementation de la profession résulte de la loi financière de 1924-25.

Enfin, des projets, visant à réglementer l'usage du titre d'architecte et l'exercice de la profession, sont à l'étude aux Pays-Bas, en Angleterre et en France.

La nécessité d'une protection se faisant sentir de plus en plus, certains pays ont vu s'établir chez eux, là où la réglementation faisait défaut ou s'avérait insuffisante, une certaine protection de fait, résultant de l'intervention des organismes professionnels.

Cet examen rapide révèle partout la même préoccupation de maintenir à un haut degré dans la considération publique l'art de construire et nulle part on ne signale que l'ordre ainsi créé dans la profession d'architecte ait lésé des droits, entraîné à des abus ou soulevé des griefs.

Dispositions envisagées par le Bureau International du Travail.

Il est utile de rappeler qu'à Genève, la Commission consultative des Travailleurs intellectuels, au cours de sa session de 1936, après avoir examiné un rapport du Bureau International du Travail, adopta une résolution qui « envisage la possibilité de prendre les mesures nécessaires en vue de provoquer un accord international par lequel les divers Etats s'engageraient à régler dans leur législation les conditions d'acquisition et l'usage du titre d'architecte, le port de ce titre devant être interdit en l'absence des conditions prévues, et l'exercice de la profession devant être réservé aux personnes ayant satisfait à ces conditions. »

Vœux émis par la Fédération des Sociétés d'architectes.

Les architectes belges, ainsi qu'il est dit au début de cet exposé, n'ont cessé de présenter des revendications dans leurs divers congrès. Au cours du dernier de ceux-ci,

stemende diploma's behaald hebben van de instellingen voor hoger onderwijs, welke ze mogen afleveren.

In Polen, wordt, bij decreet van den Voorzitter der Republiek, onder dagtekening van 16 Februari 1928, het recht om bouwwerken uit te voeren slechts verleend aan de gediplomeerde personen; hetzelfde decreet beschermt den titel van ingenieur-architect, aangeleverd door de hogere technische scholen van den Staat.

In Roemenië, voorziet het Koninklijk decreet van 29 November 1932 de instelling van een architectencorps. Deze wet heeft het bezit van een titel verbonden aan de uitoefening van het beroep.

In Tsjecho-Slowakije, wordt het beroep van architect beschermd door het decreet van 1913 voor zoover bij dit beroep de burgerlijke technici betrokken zijn, die tot de beoefening der bouwkunst gemachtigd zijn.

In Joegoslavië, heeft de financiewet van 1924-25 een zekere regeling van bedoeld beroep medegebracht.

Ten slotte onderzoekt men in Nederland, in Engeland en in Frankrijk ontwerpen in verband met de reglementering van het gebruik van den titel van architect en de uitoefening van dit beroep.

Daar de noodzakelijkheid eener bescherming zich steeds meer doet voelen, hebben sommige landen, waar de reglementering ontbrak of ontroereikend bleek, een soort feitelijke bescherming zien tot stand komen, ten gevolge van de tusschenkomst der beroepsorganismen.

Dit vliechtig overzicht toont overal dezelfde bezorgdheid aan om de bouwkunst op zulk peil te houden, dat zij de openbare achtung blijft verdienen en nergens wordt erop gewezen dat de aldus in het beroep van architect gebrachte orde rechten zou hebben gekrenkt, misbruiken zou hebben veroorzaakt, of aanleiding zou hebben gegeven tot grieven.

Bepalingen in overweging genomen door het Internationaal Arbeidsbureau.

Het heeft zijn nut in herinnering te brengen dat de Commissie van advies der Intellectuele Arbeiders, te Genève, tijdens haar zittijd van 1936, na een verslag van het Internationaal Arbeidsbureau te hebben onderzocht, een resolutie heeft aangenomen die « de mogelijkheid overweegt om de noodige maatregelen te treffen, ten einde een internationale overeenkomst uit te lokken, waarbij de onderscheiden Staten de verbintenis zouden aangaan om in hun wetgeving de voorwaarden te regelen waaronder de titel van architect dient verworven en gevoerd met dien verstande dat het voeren van dezen titel moet verboden worden zoo de voorziene voorwaarden niet vorhanden zijn en dat de uitoefening van het beroep moet worden voorbehouden aan de personen welke deze voorwaarden vervullen. »

Wenschen van het Verbond der Vereenigingen van architecten.

De Belgische architecten, zoals reeds bij den aanvang van deze uiteenzetting gezegd werd, hebben niet opgehouden hun eischen naar voren te brengen op hun verschillende

à Charleroi, le 5 juillet 1934, les architectes fédérés émettaient ce vœu

« 1° que le diplôme légal soit rendu obligatoire pour l'exercice de la profession, tout en sauvegardant les situations acquises;..

» 2° que soit créé à bref délai le statut de l'architecte;

» 3° que, dès à présent, le titre d'architecte soit efficacement protégé par la création de l'Ordre des architectes belges, afin qu'aucune personne étrangère à la profession ne puisse indûment se prévaloir de ce titre ou exercer d'une façon quelconque la dite profession si elle n'est inscrite au tableau de l'Ordre. »

Réorganisation des études d'architecture.

Le Gouvernement est déjà entré dans la voie des réalisations en proposant au Roi un arrêté réglant l'organisation de l'enseignement de l'architecture et l'octroi du diplôme. Ce fut l'arrêté royal du 5 mai 1936 dont les dispositions firent l'objet de nombreuses consultations des groupements intéressés.

Le présent projet de loi achève l'œuvre commencée; il répond à une nécessité réclamée par les associations professionnelles d'architectes, dont les membres sont alarmés à juste titre de la concurrence de praticiens, sinon incapables, du moins dépourvus de toute formation esthétique, alors qu'eux-mêmes, au prix de longues et laborieuses études, ont acquis en nos écoles d'architecture l'art et la technique de l'architecture.

Le Ministre de l'Instruction Publique,

congressen. In den loop van het laatste congres te Charleroi, op 5 Juli 1934, heeft de Federatie der Architecten volgenden wensch uitgesproken :

« 1° dat het wettelijk diploma verplichtend zou worden gesteld voor de uitoefening van het beroep, met vrij waring van de verworven toestanden;

» 2° dat het statuut van den architect binnenkort zou worden ingevoerd;

» 3° dat de titel van architect, van nu af aan, doelmatig zou beschermd worden door de oprichting van de Orde der Belgische architecten, opdat niemand, die niet tot het beroep behoort, ten onrechte dezen titel zou kunnen doen gelden of, op welke wijze ook, bedoeld beroep zou kunnen uitoefenen, zonder op de lijst der Orde te zijn ingeschreven. »

Hericrichting van het onderwijs in de bouwkunst.

De Regeering is reeds den weg der verwezenlijkingen opgegaan, toen zij den Koning een besluit voorstelde tot regeling van de inrichting van het onderwijs in de bouwkunst en van de uitreiking van het diploma. Dit was het Koninklijk besluit van 5 Mei 1936, waarvan de bepalingen het voorwerp geweest waren van talrijke raadplegingen van de betrokken groepen.

Het onderhavige wetsontwerp voltooit het begonnen werk; het beantwoordt aan een noodwendigheid en aan de eischen der beroepsvereenigingen van architecten, waarvan de leden zich terecht ongerust maken over de mededinging van practici welke, zooniet onbekwaam, dan toch verstoken zijn van alle aesthetische opleiding, terwijl zijzelf, ten koste van langdurige en zware studiën, in onze scholen voor bouwkunst de kunst en de techniek der bouwkunst verworven hebben.

De Minister van Openbaar Onderwijs,

J. HOSTE.

PROJET DE LOI

LEOPOLD III,

Roi des Belges;

A tous, présents et à venir, SALUT !

Sur la proposition de Notre Ministre de l'Instruction Publique,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre de l'Instruction Publique est chargé de présenter, en Notre Nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

ARTICLE PREMIER.

Nul ne peut porter le titre d'architecte ni en exercer la profession s'il ne possède un diplôme établissant qu'il a subi avec succès les épreuves requises pour l'obtention de ce diplôme.

ART. 2.

Le diplôme d'architecte est délivré par les institutions d'enseignement organisées ou agréées par le Ministère de l'Instruction Publique ou par l'Office de l'Enseignement technique, en vue de préparer à la profession d'architecte.

Il est délivré également par un jury central organisé par l'Etat.

Un jury supérieur de l'Etat peut délivrer le titre d'architecte diplômé du jury supérieur de l'Etat, titre complété éventuellement par l'indication d'une spécialité.

ART. 3.

Les conditions d'organisation ou d'agrération des institutions dont il est question au paragraphe premier de l'article précédent, de même que les programmes et la durée des études menant à la délivrance du diplôme d'architecte, les conditions d'octroi du diplôme, l'organisation du jury central et du jury supérieur, sont arrêtés par le Roi.

ART. 4.

L'Etat, les Provinces, les Communes, les établissements publics et les particuliers doivent recourir au concours

WETSONTWERP

LEOPOLD III,

Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL !

Op de voordracht van Onzen Minister van Openbaar Onderwijs,

WIJ HEBBEN BESLOTEN EN WIJ BESLUITEN :

Onze Minister van Openbaar Onderwijs is gelast in Onzen Naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt :

EERSTE ARTIKEL.

Niemand mag den titel voeren van architect, noch het beroep ervan uitoefenen, indien hij niet in het bezit is van een diploma, waaruit blijkt dat hij met goed gevolg de examenproeven heeft afgelegd, welke vereischt zijn voor het bekomen van dit diploma.

ART. 2.

Het diploma van architect wordt uitgereikt door de onderwijsinstellingen, ingericht of erkend door het Ministerie van Openbaar Onderwijs of door den Dienst voor het Technisch Onderwijs, met het oog op de voorbereiding tot het beroep van architect.

Het wordt eveneens uitgereikt door een centrale examencommissie, ingericht door den Staat.

Door een Rijkshoogere examencommissie mag de titel uitgereikt worden van architect gediplomeerd door de Rijkshoogere examencommissie, welke titel eventueel wordt aangevuld met de aanduiding van een specialiteit.

ART. 3.

De voorwaarden tot inrichting of erkenning der instellingen, waarvan sprake in de eerste paragraaf van vorenstaand artikel, alsmede de programma's en de duur der studiën, welke leiden tot het uitreiken van het diploma van architect, de voorwaarden tot het verleenen van het diploma, de inrichting van de centrale examencommissie en van de hogere examencommissie worden bepaald door den Koning.

ART. 4.

De Staat, de Provincies, de Gemeenten, de openbare instellingen en de particulieren moeten een beroep doen

d'un architecte pour l'établissement des plans et le contrôle de l'exécution des travaux pour lesquels les lois, arrêtés et règlements imposent une demande préalable d'autorisation de bâtir.

En ce qui concerne les établissements publics et les particuliers, des dérogations peuvent être accordées par le Gouverneur, sur proposition du Collège échevinal de la commune où les travaux doivent être effectués.

ART. 5.

Les architectes, fonctionnaires et agents de l'Etat, des provinces, des communes et des établissements publics, ne peuvent faire acte d'architecte en dehors de leurs fonctions.

Des dérogations individuelles peuvent être accordées par le Ministre dont relève l'intéressé fonctionnaire et agent de l'Etat, ou par le Ministre de l'Instruction Publique dans les autres cas.

ART. 6.

L'exercice de la profession d'architecte est incompatible avec celle d'entrepreneur de travaux publics ou privés.

ART. 7.

Les personnes de nationalité belge, nées avant le 1er janvier 1907, peuvent :

1° Si elles sont notoirement connues comme exerçant la profession d'architecte, continuer à porter le titre d'architecte et en exercer la fonction;

2° Si elles ont travaillé comme dessinateurs, pendant au moins dix années, chez un ou plusieurs architectes notoirement connus comme tels, être autorisées à prendre le titre d'architecte et en exercer la profession, sous réserve pour elles de subir devant le jury central une épreuve spéciale de capacités professionnelles. Les conditions de cette épreuve spéciale sont arrêtées par le Roi.

Les Belges nés pendant la période du 1er janvier 1907 au 31 décembre 1916 sont autorisés à porter le titre d'architecte et à en exercer la profession à condition de faire la preuve de connaissances professionnelles suffisantes. Cette preuve devra être faite devant une Commission instituée par le Ministre de l'Instruction Publique et dans un délai d'un an prenant cours à la date de la publication au *Moniteur* de l'arrêté de constitution de cette commission.

Les Belges nés pendant cette même période du 1er janvier 1907 au 31 décembre 1916 et qui sont en possession

op de medewerking van een architect voor het opmaken van de plans en de controle op de uitvoering der werken, voor dewelke door de wetten, besluiten en reglementen een voorafgaande aanvraag om toelating tot bouwen is opgelegd.

Wat betreft de openbare instellingen en de particulieren, mogen er afwijkingen toegestaan worden door den Gouverneur, op voorstel van het Schepencollege der gemeente, waar de werken moeten uitgevoerd worden.

ART. 5.

De architecten, die ambtenaars en beambten zijn van den Staat, van de provinciën, de gemeenten en de openbare instellingen, mogen niet, buiten hun functiën, als architect optreden.

Afzonderlijke afwijkingen mogen toegestaan worden door den Minister van wien de betrokken Staatsambtenaar en -beampte afhangt, of door den Minister van Openbaar Onderwijs, in de andere gevallen.

ART. 6.

Het uitoefenen van het beroep van architect is onvereenvanigbaar met dit van aannemer van openbare of private werken.

ART. 7.

De personen van Belgische nationaliteit, die geboren zijn vóór 1 Januari 1907, mogen :

1° Indien zij algemeen bekend staan als het beroep van architect uitoefenend, den titel van architect blijven voeren en het beroep ervan blijven uitoefenen;

2° Indien zij gedurende ten minste 10 jaren als teekenaar werkzaam zijn geweest bij een of meer architecten, welke als zoodanig algemeen bekend staan, ertoe gemachtigd worden den titel van architect te nemen en het beroep ervan uit te oefenen, onder voorbehoud dat zij vóór de centrale examencommissie een bijzondere proef tot het vaststellen van hun beroepsbekwaamheid afleggen. De voorwaarden dier bijzondere proef worden bepaald door den Koning.

De Belgen, die geboren zijn gedurende de periode van 1 Januari 1907 tot 31 December 1916, zijn ertoe gemachtigd den titel van architect te voeren en het beroep ervan uit te oefenen, op voorwaarde dat zij het bewijs leveren van voldoende vakkennis. Dit bewijs zal moeten geleverd worden vóór een Commissie, ingesteld door den Minister van Openbaar Onderwijs en binnen een termijn van één jaar, ingaande op den datum waarop het besluit tot samenstelling dier commissie in het *Staatsblad* is bekendgemaakt.

De Belgen, die geboren zijn gedurende diezelfde periode van 1 Januari 1907 tot 31 December 1916 en die in het

d'un diplôme ou d'un certificat de fin d'études d'architecture délivré par une institution organisée ou reconnue par le Ministère de l'Instruction Publique ou par l'Office de l'Enseignement technique, sont dispensés de faire cette preuve, sous réserve cependant de soumettre à la dite commission le titre de capacité qui leur a été délivré. Ce titre sera revêtu du sceau du Ministère de l'Instruction Publique.

Les porteurs d'un diplôme ou d'un certificat de fin d'études d'architecture, délivré par les mêmes institutions aux élèves en cours d'études au moment de la promulgation de la présente loi, sont soumis aux dispositions du paragraphe précédent du présent article.

ART. 8.

Les architectes de nationalité étrangère peuvent exercer l'architecture en Belgique et bénéficier des dispositions de la présente loi pour autant que la réciprocité soit admise par leur pays d'origine. Les conditions de la réciprocité seront réglées par des conventions diplomatiques.

ART. 9.

Il est tenu au greffe de chaque province un répertoire numéroté où sont inscrits les architectes domiciliés dans la province et réunissant les conditions requises par la présente loi.

Les architectes exerçant actuellement leur profession sont tenus de se faire inscrire au dit répertoire, dans le mois qui suit la publication de la loi au *Moniteur*.

Les personnes qui obtiendront le diplôme d'architecte, de même que celles autorisées à en porter le titre et à en exercer la profession, s'y inscriront obligatoirement avant de pouvoir commencer toute activité professionnelle.

Les greffes provinciaux remettront aux intéressés un certificat d'immatriculation portant le numéro de leur inscription au répertoire.

Les modalités d'exécution de ces dispositions sont arrêtées par la Roi.

ART. 10.

Quiconque s'attribue publiquement sans y avoir droit le titre d'architecte est puni d'une amende de 200 à 1,000 francs.

Est puni d'une amende de 400 à 500 francs, celui qui altère publiquement soit par retranchement, soit par addition de mots, le titre dont il est porteur.

bezit zijn van een diploma of een getuigschrift van het einde der studiën in de bouwkunst, uitgereikt door een instelling, welke ingericht of erkend is door het Ministerie van Openbaar Onderwijs, of door den Dienst voor het Technisch Onderwijs, zijn er van vrijgesteld dit bewijs te leveren, mits voorlegging, evenwel, aan bedoelde commissie van de bekwaamheidsakte welke hun werd uitgereikt. Deze akte moet voorzien worden van het zegel van het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

De houders van een diploma of van een getuigschrift van het einde der studiën in de bouwkunst, door dezelfde instellingen uitgereikt aan de leerlingen die hun studiën doen op het oogenblik dat deze wet wordt afgekondigd, zijn onderworpen aan de bepalingen der vorenstaande paragraaf van dit artikel.

ART. 8.

De architecten van vreemde nationaliteit mogen in België de bouwkunst uitoefenen en het voordeel genieten der bepalingen van deze wet, voor zoover de wederkeerigheid in hun land van herkomst aangenomen is. De voorwaarden der wederkeerigheid zullen geregeld worden door diplomatieke overeenkomsten.

ART. 9.

In iedere provincie wordt er op de griffie een genummerd register bijgehouden, waarop de architecten ingeschreven zijn, die in de provincie woonachtig zijn en de bij deze wet vereischte voorwaarden vervullen.

De architecten, die thans hun beroep uitoefenen, moeten zich op bedoeld register laten inschrijven binnen de maand, welke volgt op de bekendmaking van de wet in het *Staatsblad*.

De personen, die het diploma van architect bekomen, alsmede de personen, welke ertoe gemachtigd worden den titel van architect te voeren en het beroep ervan uit te oefenen, zijn verplicht er zich te laten op inschrijven, alvorens een aanvang te maken met gelijk welke beroepswerkzaamheid.

De provinciale griffies moeten aan de betrokkenen een bewijs van inschrijving bezorgen met vermelding van het nummer van hun inschrijving op het register.

De nodaliteiten, ter uitvoering van die bepalingen, worden vastgesteld door den Koning.

ART. 10.

Wie zich, zonder daar toe gerechtigd te zijn, in het openbaar den titel van architect toekent, wordt gestraft met een boete van 200 tot 1,000 frank.

Wordt gestraft met een boete van 100 tot 500 frank, hij die in het openbaar den door hem gevoerden titel verandert door een schrapping of toevoeging van woorden.

ART. 11.

Est puni d'un emprisonnement de 8 jours à 3 mois, et d'une amende de 200 à 1,000 francs, ou de l'une de ces deux peines seulement, celui qui n'y étant pas qualifié délivre, ou offre de délivrer des diplômes, certificats ou attestations quelconques conférant le titre d'architecte avec ou sans qualification, ou ayant, par les inscriptions qu'ils contiennent, l'apparence du diplôme d'architecte.

Les diplômes ou certificats sont confisqués et détruits.

Le chapitre VII du livre premier du Code pénal, ainsi que l'article 85 du même Code, sont applicables à cette infraction.

ART. 12.

Ne sont pas soumis aux dispositions de la présente loi, les ingénieurs universitaires ou légalement assimilés agissant en qualité d'architecte.

Donné à Bruxelles, le 20 avril 1937.

ART. 11.

Wordt gestraft met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 3 maanden en met een boete van 200 tot 1,000 frank, of slechts met een dezer twee straffen, hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, uitreikt of zich aanbiedt voor het uitreiken van de diploma's, getuigschriften of om het even welke attesten, welke den titel van architect, met of zonder nadere bepaling toekennen, ofwelke door de bewoordingen waarin zij zijn opgesteld, het uiterlijk voorkomen hebben van het diploma van architect.

De diploma's of getuigschriften worden verbeurd verklaard en vernietigd.

Hoofdstuk VII van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, alsmede artikel 85 van hetzelfde Wetboek, zijn toepasselijk op dit misdrijf.

ART. 12.

Zijn niet onderworpen aan de bepalingen van deze wet de universiteitsingenieurs of de daarmee wettelijk gelijkgestelden, die handelen in hoedanigheid van architect.

Gegeven te Brussel, den 20^e April 1937.

LEOPOLD.

PAR LE ROI :

Le Ministre de l'Instruction Publique,

VAN 'S KONINGS WEGE :

De Minister van Openbaar Onderwijs,

J. HOSTE.